

Aktualne wymagania dotyczące dobrostanu kurcząt brojlerów

**Sławomir Mroczkowski, Bogna Kowaliszyn,
Beata Sitkowska**

Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy w Bydgoszczy

W ostatnich kilku dekadach nastąpił na świecie intensywny rozwój różnych form przemysłowego chowu brojlerów kurzych. Mięso drobiowe cieszy się z roku na rok coraz większym powodzeniem. Popyt na nie rośnie, ponieważ jest to najtańszy, a razem łatwy do przyrządzenia rodzaj mięsa. Obecnie na świecie dziennie ubija się miliony kurcząt brojlerów, pochodzących z uprzemysłowionych, zautomatyzowanych, podobnych do fabryk – ferm drobiarskich, gdzie trudno zachować warunki dobrostanu zwierząt. Zwłaszcza w dużych kurnikach dochodzi do niewłaściwego traktowania zwierząt i do najrozmaitszych patologii, których skutkiem jest cierpienie zwierząt [2]. W ostatnich kilkunastu latach również w Polsce nastąpił stosunkowo dynamiczny wzrost konsumpcji mięsa drobiowego. W 2008 roku jego udział w ogólnym spożyciu mięsa przez statystycznego Polaka przekroczył 30% i wynosi ponad 24 kg [3].

Z końcem czerwca br. weszły w życie nowe przepisy dotyczące wymagań i sposobu postępowania przy utrzymywaniu różnych gatunków zwierząt gospodarskich [5], zastępując dotychczas obowiązujące w tym zakresie regulacje [4]. Obecne przepisy dokładnie określają dopuszczalną obsadę zwierząt w budynkach, sposoby pojenia i karmienia ptaków, podają szczegółowe normy odnośnie do oświetlenia, stężenia gazów i uwarunkowań technologicznych. Wprowadzone nowelizacje dotyczą przede wszystkim kurcząt brojlerów, wdrażając tym samym na obszarze Polski postanowienia Dyrektywy Rady 2007/43/WE w sprawie ustanowienia minimalnych zasad dotyczących ochrony kurcząt utrzymywanych z przeznaczeniem na produkcję mięsa [1].

Kurczęta brojlery przeważnie są utrzymywane w budynkach gospodarczych – kurnikach, które chronią je przed niekorzystnymi warunkami atmosferycznymi i zwierzętami drapieżnymi. Brojlery muszą być utrzymywane w warunkach nieszkodliwych dla ich zdrowia oraz niepowodujących urazów, uszkodzeń ciała lub cierpień; zapewniających im swobodę ruchu oraz kontakt wzrokowy z innymi zwierzętami. Kurniki, ich wyposażenie oraz sprzęt używany przy utrzymywaniu kurcząt brojlerów muszą być wykonane z materiałów

nieszkodliwych dla zdrowia zwierząt. Obieg powietrza, stężenie zapylenia, temperatura, względna wilgotność powietrza i stężenie gazów musi utrzymywać się w kurnikach na poziomie nieszkodliwym. Mechaniczny lub automatyczny system wentylacji kurnika musi działać w sposób zapewniający utrzymanie odpowiedniej temperatury i wilgotności. Musi być połączony z urządzeniem alarmowym sygnalizującym jego awarię, z możliwością montażu wentylacji awaryjnej. Instalację elektryczną w kurnikach wykonuje się w sposób określony w przepisach prawa budowlanego.

Wyposażenie i sprzęt przeznaczone do karmienia i pojenia brojlerów umieszcza się w taki sposób, aby zminimalizować możliwość zanieczyszczenia paszy lub wody oraz ułatwić bezkonfliktowy dostęp zwierząt do paszy i wody. Kurczętom zapewnia się stały dostęp do wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi. Urządzenia do pojenia instaluje się w taki sposób, aby woda się nie wylewała. Brojlerom zapewnia się stały dostęp do paszy albo ich karmienie przeprowadza się w okresach oświetlenia. W przypadku kurcząt przeznaczonych na rzeź ostatnie karmienie przeprowadza się nie później niż na 12 godzin przed ich ubojem. Odchody oraz niezjedzone resztki paszy usuwa się z kurników tak często, aby nie dopuścić do wydzielania się nieprzyjemnych woni i zanieczyszczenia paszy lub wody. Pomieszczenia zabezpiecza się przed muchami i gryzoniami. Wyposażenie i urządzenia powinny być tak skonstruowane, umieszczone, obsługiwane i utrzymywane, aby nie powodowały nadmiernego hałasu; sprawdza się je co najmniej raz dziennie, a wykryte usterki niezwłocznie usuwa.

W kurnikach oświetlenie sztuczne musi obejmować co najmniej 80% powierzchni użytkowej budynku, czyli powierzchni wyłożonej ściółką, stale dostępnej dla kurcząt. Natężenie światła, mierzone na poziomie oka ptaka, nie może być niższe niż 20 lux. W okresie 7 dni od dnia umieszczenia kurcząt brojlerów w kurniku, a także w okresie 3 dni przed przewidywanym dniem ich uboju oświetlenie dostosowuje się do 24-godzinnej rytmu, z okresami zaciemnienia trwającymi co najmniej 6 godzin ogółem i co najmniej z jednym okresem nieprzerwanego zaciemnienia trwającym przynajmniej 4 godziny, z wyłączeniem okresów przyciemniania. Za zgodą właściwego lekarza weterynarii dopuszczalne jest czasowe ograniczenie poziomu natężenia oświetlenia. W celu umożliwienia kontroli pomieszczeń, w których utrzymuje się brojlery i dogładania umieszczonych w nich zwierząt o każdej porze pomieszczenia te wyposaża się w stałe lub przenośne oświetlenie sztuczne.

Kurczęta dogłada się co najmniej dwa razy dziennie, ze szczególnym zwróceniem uwagi na objawy wskazujące na obniżony poziom ich dobrostanu lub zdrowia. Ptaki, które mają poważne urazy, uszkodzenia ciała lub wykazujące wyraźne objawy zaburzeń stanu zdrowia, takie jak trudności w

chodzeniu, poważne puchliny brzuszne lub wady rozwojowe mogące być przyczyną cierpień, poddaje się leczeniu lub natychmiastowemu ubojowi, o czym informuje się powiatowego lekarza weterynarii. Chore lub ranne zwierzęta niezwłocznie otacza się opieką, a w razie potrzeby izoluje.

Obowiązujące od 30 czerwca br. uregulowania określają maksymalne zagęszczenie obsady brojlerów na poziomie 33 kg/m^2 , nakładając jednocześnie minimalne wymagania dotyczące urządzeń do karmienia i pojenia. W przypadku liniowych pojemników na paszę, minimalną długość linii brzegu ustala się mnożąc $0,07 \text{ m}$ przez liczbę kurcząt w kurniku, a w przypadku pojemników kołowych, minimalna długość linii brzegu jest wynikiem mnożenia $0,03 \text{ m}$ przez liczbowy stan brojlerów w kurniku. Minimalną długość linii brzegu urządzeń do pojenia ustala się mnożąc liczbę kurcząt w kurniku przez $0,02 \text{ m}$ w wypadku liniowego lub przez $0,01 \text{ m}$ w wypadku kołowego pojemnika na wodę. Poidło kropelkowe lub kubeczkowe powinno przypadać na nie więcej niż 10 kurcząt brojlerów. Kurnik dla brojlerów musi być wyposażony w ściółkę, dąży się też do minimalizacji poziomu hałasu. Wyposażenie kurnika oraz znajdujący się tam sprzęt czyszczeniowy i odkażający, a ściółkę wymienia przed każdym umieszczeniem nowego stada.

Istnieje możliwość zwiększenia maksymalnego zagęszczenia obsady – do poziomu 39 kg/m^2 , jeżeli są spełnione dodatkowo m.in. następujące wymagania: właściciel kurnika lub opiekun prowadzi, przechowuje, aktualizuje i udostępnia dokumentację zawierającą szczegółowe opisy systemu produkcji, posiada informacje dotyczące systemów karmienia i pojenia oraz ich lokalizacji, systemów alarmowych i awaryjnych systemów zasilania w przypadku awarii wyposażenia elektrycznego lub mechanicznego niezbędnego dla zachowania zdrowia i dobrostanu zwierząt, informacje o typie używanej podłogi i ściółki. Właściciel kurnika musi również niezwłocznie przekazywać powiatowemu lekarzowi weterynarii, właściwemu ze względu na lokalizację kurnika, informacje o zmianach dotyczących tego kurnika, wyposażenia lub procedur mogących wywrzeć wpływ na dobrostan kurcząt.

Jak wiadomo, przemysłowe formy chowu brojlerów są odpowiedzialne za znaczne emisje szkodliwych gazów do środowiska. Chodzi przede wszystkim o emisje amoniaku i dwutlenku węgla, których stężenie musi być monitorowane i zredukowane zarówno ze względu na zachowanie dobrostanu i kondycji drobiu, jak również ze względu na ich emisje do atmosfery oraz wymagania dotyczące ochrony środowiska. Amoniak jest szkodliwy dla ptaków, zmniejsza odporność na choroby, wywołuje zapalenie błony śluzowej oczu, dyskomfort i stres, redukuje przyrosty masy ciała, opóźnia dojrzewanie płciowe oraz zmniejsza wykorzystanie paszy. Nadmiar dwutlenku węgla utrudnia ptakom oddychanie, a przy koncentracji przekraczającej $0,35\%$ prowadzi do uduszeń.

Wprowadzane zmiany wyznaczają dopuszczalne granice koncentracji tych szkodliwych gazów. Określają parametry jakości powietrza, takie jak prędkość jego przepływu i temperaturę. Kurnik musi być wyposażony w system wentylacji oraz, jeżeli to konieczne, systemy ogrzewania i schładzania, które zapewniają, że stężenie amoniaku mierzone na poziomie głów ptaków nie przekracza 20 ppm , dwutlenku węgla – 3000 ppm , a temperatura wewnątrz kurnika nie przekracza temperatury na zewnątrz o więcej niż 3°C , jeżeli mierzona w cieniu temperatura na zewnątrz przekracza 30°C . Średnia wilgotność względna mierzona wewnątrz kurnika w okresie 48 godzin nie może przekraczać 70% , jeżeli temperatura na zewnątrz kurnika jest niższa niż 10°C .

Za zgodą powiatowego lekarza weterynarii możliwe jest utrzymywanie kurcząt brojlerów w kurniku, w którym maksymalne zagęszczenie obsady wynosi 42 kg/m^2 . W tej sytuacji, oprócz wymogów obowiązujących przy niższych poziomach obsady, muszą być spełnione dodatkowe warunki dotyczące m.in. kontroli gospodarstwa, przeprowadzanych w okresie ostatnich 2 lat, które nie wykazały żadnych nieprawidłowości w zakresie przestrzegania przepisów dotyczących ochrony zwierząt. Zgoda na takie zagęszczenie może być wydana, jeżeli skumulowany wskaźnik śmiertelności dziennej, co najmniej w siedmiu kolejno sprawdzonych stadach z tego kurnika, wynosi poniżej wartości $1\% + 0,06\%$ pomnożonej przez wiek stada w dniu uboju podany w dniach. Obsada może zostać zwiększona, jeżeli z wyjaśnień posiadacza kurnika lub opiekuna wynika, że wyższa wartość skumulowanego wskaźnika śmiertelności dziennej powstała niezależnie od woli posiadacza kurnika lub opiekuna.

Nowe przepisy zaostrzają wymagania dotyczące dobrostanu i humanitarnego traktowania kurcząt utrzymywanych z przeznaczeniem na produkcję mięsa. Dokładnie precyzują minimalne wymagania w zakresie obsady, sposobu karmienia i pojenia oraz ochrony zdrowia zwierząt. Ścisłe standaryzują parametry technologiczne. Stawiają producentom kurzych brojlerów większe wymagania w zakresie ochrony zwierząt i środowiska. Dla niektórych mogą być dotkliwe ze względów zarówno organizacyjnych, jak i ekonomicznych.

Literatura: 1. Dyrektywa Rady 2007/43/WE z dnia 28 czerwca 2007 r. w sprawie ustanowienia minimalnych zasad dotyczących ochrony kurcząt utrzymywanych z przeznaczeniem na produkcję mięsa (Dz.Urz. UE L 182 z 12.07.2007 r.). 2. Mroczkowski S., Mroczkowska A., 2009 – Przegląd Hodowlany 9, 29-32. 3. Rocznik Statystyczny, 2009 – GUS, Warszawa. 4. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie minimalnych warunków utrzymywania poszczególnych gatunków zwierząt gospodarskich. (Dz.U. nr 167, poz.1629 z roku 2003 z póź. zmianami). 5. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 15 lutego 2010 r. w sprawie wymagań i sposobu postępowania przy utrzymywaniu gatunków zwierząt gospodarskich, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz.U. nr 56, poz. 344).